

UNIVERZITET U SARAJEVU – EKONOMSKI FAKULTET

Etički odbor

v.d. Dekanesa Univerzitet u Sarajevu - Ekonomski fakultet, prof. dr Meliha Bašić

prof. dr. Amila Zukanović

Etički savjet Univerziteta u Sarajevu

Sarajevo, 19. april 2024.

PREDMET: MIŠLJENJE ETIČKOG ODBORA UNIVERZITETA U SARAJEVU – EKONOMSKI FAKULTET o usklađenosti djelovanja i ponašanja p ć
s načelima i pravilima Etičkog kodeksa UNSA

Poštovana prof. dr. Bašić,

Na osnovu Vašeg Zahtjeva za davanje mišljenja o usklađenosti djelovanja i ponašanja p ć s načelima i pravilima Etičkog kodeksa UNSA br. 01-3-1265/24 od 15. 3. 2024. godine Etički odbor Univerziteta u Sarajevu - Ekonomski fakultet održao je dvije sjednice 2. 4. 2024. i 19. 4. 2024. godine.

prof. dr. Amila Zukanović podnijela je Univerzitet u Sarajevu - Ekonomski fakultet Zahtjev za pokretanjem postupka davanja mišljenja Etičkog odbora Ekonomskog fakulteta o usklađenosti djelovanja i ponašanja p ć s načelima i pravilima Etičkog kodeksa UNSA, br.01-3-1196/24 od 11. 03.2024 godine sa pratećim Podnescima.

Etički odbor je u skladu sa članom 32. stav 3. Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu br. 01-38-1696-1/12 od 27.06.2012 godine. i Odluke o izmjenama i dopunama Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu br. 01-14-192/21 od 29.09.2021. podnio Zahtjev p

ć za pismeno izjašnjenje o navodima iz Zahtjeva o usklađenosti djelovanja i ponašanja p ć s načelima i pravilima Etičkog kodeksa UNSA (br. 01-3-1311/24 od 18.3.2024) sa pratećim Podnescima. Pismo očitovanje p ć (br. 01-3-1444/24) je dostavila 27.3.2024. godine, koje je dato u prilogu ovog Mišljenja.

Etički odbor Univerziteta u Sarajevu - Ekonomski fakultet je razmotrio etička pitanja koja su navedena u Zahtjevu prof. dr. Amile Zukanović i priloženim podnescima. Etički odbor Univerziteta u Sarajevu - Ekonomski fakultet svoje Mišljenje daje samo u odnosu na to što se neposredno odnosi na Zahtjev i podneske uz Zahtjev. Iz pismenog izjašnjenja i priloga uz njega, p ć, Etički odbor Univerziteta u Sarajevu - Ekonomski fakultet svoje Mišljenje daje samo u odnosu na to što se neposredno odnosi na Zahtjev i podneske uz

Zahtjeva u skladu sa članom 32. stav 4 Etičkog kodeksa "Etički odbor članice svoje mišljenje daje isključivo na temelju navoda i podataka iz zahtjeva, priloga uz zahtjev i dodatnih objašnjenja i očitovanja podnositelja zahtjeva i drugih osoba.(...)".

U skladu sa odredbom člana 33. stav 2. Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu, članovi Etičkog odbora Univerziteta u Sarajevu - Ekonomski fakultet na sjednici održanoj 19. 4. 2024. godine su na osnovu stajališta većine (prof. dr. Fatima Mahmutćehajić, prof. dr. Zijada Rahimić, prof. dr. Denis Berberović, prof. dr. Kemal Kačapor) uz Izdvojeno mišljenje prof. dr. Danijela Martinović (u prilogu) donijeli **Mišljenje**

o usklađenosti djelovanja i ponašanja p

ić s načelima i pravilima

Etičkog kodeksa UNSA

1. Odredbom člana 1. stav 1. Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu određeno je da "Etički kodeks Univerziteta u Sarajevu (u daljem tekstu: Kodeks), sadržava moralna načela i načela profesionalne etike, kojima se u svom javnom i profesionalnom djelovanju moraju voditi nastavnici, naučnici, umjetnici i svi zaposlenici Univerziteta u Sarajevu i njegovih organizacionih jedinica - fakulteta, instituta, centara (u daljem tekstu: Univerzitet)" te stav 3. "Kodeks se dijeli na: a) temeljna načela koja tretiraju odnos moralno opravdanog i moralno neprihvatljivog ponašanja na Univerzitetu i u vezi s njim; b) etička pravila u nastavnom, naučnom i umjetničkom procesu na Univerzitetu; c) odredbe o sastavu i načinu postupka pred tijelima koja daju svoje mišljenje u vezi s ostvarivanjem načela i pravila iz Kodeksa, te o usklađenosti ponašanja osoba na koje se on odnosi." Dalje, u članu 8. (Pravo na akademske slobode) stav 1. navedeno je: "Univerzitet priznaje i baštini akademsku slobodu kao temeljni uvjet i oznaku u procesu izučavanja, naučnog istraživanja, umjetničkog stvaralaštva i stipendiranja. Članovi akademske zajednice u svojim istraživanjima trebaju se voditi idejom slobode naučnog i umjetničkog stvaralaštva, te izvršavati svoje običajno i tradicionalno pravo ispitivanja i kritiziranja društvenih vrijednosti i struktura u duhu objektivnog, poštenog i odgovornog traganja za istinom, te stjecanja i distribucije znanja." Pravo svakog člana akademske zajednice da slobodno govori o svim pitanjima od javnog značaja je neosporivo, ali uz obavezu da poštuje i pridržava se "načela objektivnosti, nepristrasnosti, razboritosti, korektnosti, dijaloga i tolerancije", što je i navedeno u članu 9. (Načelo profesionalnosti) Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu. Član 25. (Javno istupanje) stav 1. "Univerzitet kao institucija visokog obrazovanja i nauke je svjestan svoje društvene odgovornosti i podržava pravo članova univerzitetske akademske zajednice na javno istupanje i slobodu izražavanja, što uključuje nastupe pred publikom, na radiju, televiziji, izražavanje svojih stavova u novinama, knjigama i časopisima, elektronskim medijima (blogovi, web stranice, društvene mreže) kao i druge oblike djelovanja za dobrobit društva." Član 7. (Načelo jednakosti i pravednosti) Etičkog kodeksa stav 1. "Svi članovi univerzitetske zajednice trebaju se ponašati u skladu sa načelom jednakosti i pravednosti na način koji isključuje svaku diskriminaciju, zlostavljanje, uznemiravanje ili iskorištavanje." i stav 3. "Članovi univerzitetske zajednice ne smiju zloupotrebjavati svoj status i autoritet."

2. Iz priložene dokumentacije ovom Mišljenju vidljivo je da je p u javnom prostoru odlučno osporavala deterministički tumačene obveznosti vakcinacije. Svoja stanovišta obrazlagala je bitnom pretpostavkom u savremenoj

nauci: ne postoje i ne mogu postojati konačna i neupitna znanja o bilo čemu. Sva znanja postignuta u modernoj nauci su manje ili više vjerovatan odgovor na zaključke do kojih naučnik dolazi u promatranju, matematičkom modeliranju i laboratorijskom eksperimentiranju. Takva naučna metoda, uglavnom primjenjivana u prirodnim naukama, samo je aproksimativno valjana u društvenim naukama. Ali, od toga ne postoje pristupi koji su pouzdaniji u procesima sticanja savremenih znanja. Zato je p
ć obrazlagala da niko nema pravo silom nametati obavezu vakcinisanja, ma koliko to bilo smatrano opravdanim, preporučivim i potrebnim. I nadalje, da niko ne može preuzeti odgovornost roditelja za donošenje odluke o vakcinisanju ili ne vakcinisanju njihove djece. P
ć ističe obavezu društvene zajednice da obrazlaže, zagovara i omogućuje vakcinaciju kao javni interes, ali iz toga ne slijedi pravo nametanja vakcinacije silom, i tako preuzimanja uloge odgovornog roditelja: *"(...) Gore pomenuti zakonski propis, narušava temeljna ljudska prava, kao što je pravo na zdravlje. Zašto? Svaki oblik fizičke intervencije (imunizacija vakcinama) koji sobom nosi rizike po zdravlje (vakcinacijske reakcije) ne može biti predmet zakonskog normiranja u smislu obaveze! Ne može vas niko prisiliti da preuzmete pomenuti rizik! Pomenuto je etablirana premisa, odnosno načelo prava o kojoj se mnogo pisalo, govori i zna. Upravo iz toga razloga, veliki broj zapadnih zemalja bira da poštuje i ostaje dosljedna pomenutom, na način da "imunizacija" općenito, ali i kod djece biva preporučena, a ne zakonski obavezujuća. Odluka o tomu, počiva na pravu pojedinca/roditelja na informiran izbor uz konsultacije sa liječnicima i referentnim stručnjacima. Nakon konsultacije roditelj u osnovi svojevolsno prihvata rizike, cijeneći veću vjerovatnoću korisnosti od vakcina, nasuprot rizicima. Interesantno, u zemljama u kojima je ostavljeno pravo na slobodan izbor, stepen imunizacije je na visokoj razini, preko 85%. Dakle sloboda, vodi slobodnom izboru, koji evo u ovom konkretnom slučaju, ide na ruku i 'predpostavljenom' širem društvenom interesu glede težnji 'države' za prevencijom zaraznih bolesti. (...)"* (Izjašnjenje prof. dr. Sabine Silajdžić str. 1 Priloga uz Izjašnjenje)

3. P
ć ukazuje na paradoks u kojem država, zagovarajući i namećući vakcinaciju, ne preuzima odgovornost za štetne posljedice. Ali nijedan se roditelj ne može odreći svoje odgovornosti za djecu. *"(...) Dakle, niko ne preuzima odgovornost a priori, ni država, i proizvođač ni bilo koja institucija. Dodatno vrijedi istaći i kako stvari bivaju u manje razvijenim, dakle siromašnijim zemljama, ili pak kod nas (...)"* (Izjašnjenje p
ć str. 5 Priloga uz Izjašnjenje).
4. Uz navedeno, p
ć kategorično navodi: *"(...) Nisam antivakser - to je etiketa koju su mi 'prišili'. Naravno kao znanstvenik i odgovorni roditelj, nikad si u životu nisam dala za pravo da bilo koga po ovom pitanju savjetujem. Kako bi!? Naglašavam i ovdje i sada, da za sva pitanja u vezi sa odlukom o tome, da li vakcinisati dijete ili ne, sva pitanja i nedoumice koje roditelji imaju, trebaju postaviti svom pedijatru, te po potrebi dodatno razgovarati sa imunolozima i drugim. Tražite vaša prava na informiran izbor. Tražite, jer u statistici države, naša djeca su samo puki brojevi, a nama? Nama su naša djeca čitav svijet, oni su radost našeg bivstvovanja. (...)"* (Izjašnjenje p
ć str. 6 Priloga uz Izjašnjenje).

Članom 26. (Odgovornost prema univerzitetskoj zajednici) Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu, stav 2. određeno je: "Članovi univerzitetske zajednice trebaju se brinuti o dobru i interesima Univerziteta u duhu akademske slobode - ispitivanja, argumentirane rasprave,

kritike, tolerancije, poštovanja različitog, te odgovornog i poštenog traganja za optimalnim rješenjima".

Razmatranje navedenih činjenica iz Izjašnjenja p[ro]f. dr. sc. [ime], a u vezi javnih istupa p[ro]f. dr. sc. [ime], relevantne su za donošenje ovog Mišljenja, a u vezi podnesenog Zahtjeva sa pripadajućim podnescima.

S obzirom na iznijeto u navedenim tačkama 1., 2., 3. i 4. ovog Mišljenja

1. U iznijetim stavovima p[ro]f. dr. sc. [ime] ne postoje stavovi koje bi valjalo *a priori* smatrati neetičnim;
2. S obzirom na razlike koje postoje u naučnim zajednicama u svijetu o obaveznoj/preporučenoj vakcinaciji Etički odbor Univerziteta u Sarajevu – Ekonomski fakultet, smatra da je rasprava o navedenim pitanjima korisna, te tako ne može biti neetična.

Iznijeto mišljenje temeljeno je na Etičkom kodeksu Univerziteta u Sarajevu br. 01-38-1696-1/12 od 27.06.2012 godine i Odluci o izmjenama i dopunama Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu br. 01-14-192/21 od 29.09.2021.

Članom 10. (Načelo poštovanja zakona i pravnih postupaka) Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu stav 1. propisano je: "Svi članovi univerzitetske zajednice u obavezi su poštovati sve pravne propise i pravne postupke koji se tiču njihovih zadataka i poslova kao članova univerzitetske zajednice." A jasno je da se navedeno odnosi na sva pitanja vladavine zakona, nepovredivosti ljudskih prava, snaženja povjerenja i demokratskog legitimiranja vlasti.

Ovo Mišljenje, u skladu sa članom 2. stav 3 Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu, "ne predstavlja supstitut za građanske, krivične, upravne i disciplinske postupke uređene zakonima, drugim propisima i aktima Univerziteta i njegovih članica". Stavom 4. ovog člana naglašeno je da "Mišljenje, zaključak, prijedlog dat u postupku predviđenim ovim kodeksom ima snagu svojim autoritetom i treba služiti tumačenju kodeksa i promociji etičkog ponašanja na Univerzitetu. Mišljenje, zaključak, prijedlog nije upravni akt i kao takav ne veže druga tijela osim sa moralne i etičke strane."

Uz navedeno posebno ističemo obavezu sadržanu u članu 10. stav 4. Etičkog kodeksa: "U svakom slučaju u kojem postoji neslaganje pri tumačenju i primjeni načela Kodeksa, članovi univerzitetske zajednice u obavezi su nastojati da sporna pitanja riješe unutar sredine u kojoj je i došlo do povrede načela ili kod mjerodavnih tijela Univerziteta (...)."

Posebno je važno ukazati i istaknuti odredbu člana 24. Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br. 59/07 i 59/09) "(1) Svaka visokoškolska ustanova će u svoj statut ili ekvivalentni osnovni dokument unijeti i to da akademsko osoblje uživa slobodu, u okviru zakona, da ispituje i testira stečeno znanje i da nudi nove ideje i kontroverzna ili nepopularna mišljenja, a da se time ne izlaže opasnosti od gubitka zaposlenja ili bilo koje druge privilegije koju eventualno u visokoškolskoj ustanovi uživa. (2) Pravo akademskog osoblja visokoškolskih ustanova na slobodu govora može biti ograničeno samo zakonom." Sloboda govora nije samo pravo već i obaveza članova i članica akademske zajednice kao pojedinaca od kojih šira društvena zajednica očekuje iniciranje, podržavanje pa čak i vođenje društvenog progressa. Članovi akademske zajednice imaju

posebnu društvenu ulogu jer se od njih očekuje da aktivno učestvuju u izgradnji demokratskih društava. Biti član akademske zajednice predstavlja privilegiju ali i naročitu odgovornost, budući da sa sobom nosi veću odgovornost nego što je drugi članovi društvene zajednice imaju. Nekada sloboda govora članova i članica akademske zajednice podrazumijeva iznošenje pogleda koji su suprotni široko rasprostranjenim stavovima u društvu te pogleda koji mogu biti nepopularni. Iznošenje stavova podrazumijeva tretiranje i tema koje su bolne, traumatične i frustrirajuće za navedeno društvo. U takvim okolnostima članovi akademske zajednice moraju sa izuzetnom obazrivošću i pijetetom pristupati diskusijama. Svi u univerzitetskoj zajednici i široj javnosti imaju pravo da na istim mjestima u javnom prostoru odgovore p _____ ć izlažući svoja neslaganja sa njenim tvrdnjama, uz nepovredivost njenog prava da odgovori i na te odgovore. To je pretpostavka unapređenja postojećih znanja.

Prilog ovog Mišljenja je i Pismeno izjašnjenje p _____ ć (br. 01-3-1444/24 od 27.3.2024. godine a u skladu sa članom 32. stav 3. Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu br. 01-38-1696-1/12 od 27.06.2012 godine. i Odluke o izmjenama i dopunama Etičkog kodeksa Univerziteta u Sarajevu br. 01-14-192/21 od 29.09.2021.

Članovi Etičkog odbora Univerzitet u Sarajevu - Ekonomski fakultet

prof. dr. Faťima Mahmutćehajić, predsjednica

prof. dr. Zijada Rahimić, članica

prof. dr. Denis Berberović, član

prof. dr. Kemal Kačapor, član

prof. dr. Danijela Martinović, članica

Dostaviti:

- v.d. Dekanesi Univerzitet u Sarajevu - Ekonomski fakultet, prof. dr. Meliha Bašić
- prof. dr. Amila Zukanović
- Etičkom savjetu Univerziteta u Sarajevu
- Članovima Etičkog odbora Univerzitet u Sarajevu - Ekonomski fakultet
- EFSA PR služba
- a/a

Izdvojeno Mišljenje prof. dr. Danijela Martinović, članica Etičkog odbora Univerziteta u Sarajevu - Ekonomski fakultet

**o usklađenosti djelovanja i ponašanja p ć s načelima i pravilima
Etičkog kodeksa UNSA**

Nisam u mogućnosti da donesem mišljenje jer smatram da postoji neusklađenost između pravnih akata (neusklađenost nižeg pravnog akta s višim pravnim aktom).

prof. dr. Danijela Martinović